

**KLÍČ KE CVIČENÍM
Z UČEBNICE
ZEMĚPIS 9**

1. Ve školním atlasu vyhledejte nejlidnatější země světa. Porovnejte jejich hospodářskou vyspělost, rozlohu území a zařaďte je mezi vyspělé nebo rozvojové země.

Řešení: Dvě nejlidnatější země světa jsou Čína a Indie. Dohromady tvoří přes 36 % světové populace. Čína je asi 3x větší rozlohou než Indie, a hospodářsky mnohem vyspělejší. Indie je rozvojová země, Čína vyspělá země.

2. Zamyslete se, jaké hospodářské a sociální důsledky může mít:

Řešení: a) vysoký přirozený přírůstek obyvatelstva v rozvojových zemích – migrace do rozvinutých zemí, chudoba, přelidnění.

b) proces stárnutí obyvatelstva ve vyspělých zemích – větší ekonomická zátěž pro produktivní část obyvatelstva, postupné vymírání národů rozvinutých států, nedostatek lidí na pracovní pozice.

1. Co je nelegální imigrace? Uveďte nějaký konkrétní příklad.

Řešení: Neoprávněný vstup na území určitého státu nebo neoprávněný pobyt na území určitého státu nebo pobyt v rozporu s účelem, pro který bylo vydáno pobytové oprávnění.

4. Pomocí internetu blíže vysvětlete tyto pojmy: status uprchlíka, cílová země emigrantů, tranzitní země migrantů, vízum, integrační program, Světový den uprchlíků.

Řešení: Status uprchlíka – získává ho ten člověk, který splňuje znaky uprchlíka dle Ženevské dohody (člověk, který nedobrovolně opustil svou zemi, kde žil – dělí se na politické a válečné); cílová země emigrantů – země, která je cílovou destinací, kam uprchlíci míří; tranzitní země migrantů – země, přes kterou uprchlíci pouze cestují, není jejich cílovou destinací; vízum – dokument umožňující vstup, případně pobyt na území určitého státu; integrační program – program na zapojení uprchlíků a migrantů do fungování ve společnosti v rámci cílové země; Světový den uprchlíků – 20. června, od roku 2000.

1. Proč říkáme, že lidstvo na Zemi má společný původ?

Řešení: Všichni lidé na Zemi pochází ze stejného druhu, Homo sapiens sapiens (člověk současného typu).

2. Co ovlivňuje celkový počet obyvatel jednotlivých států?

Řešení: Přirozený přírůstek nebo úbytek obyvatelstva, stěhování obyvatelstva (migrace).

3. Které problémy v některých rozvojových zemích vyvolává přelidnění v důsledku vysoké porodnosti?

Řešení: Špatné životní podmínky, nedostatek pitné vody a jídla, chudoba, obecně neschopnost rozvojových zemí pokrýt základní lidské potřeby všech svých obyvatel.

4. Vyhodnoťte graf vývoje migrace obyvatelstva České republiky v období 1993 až 2016.

Řešení: Nejvíce přistěhovalců přišlo do České republiky v roce 2007, více vystěhovalých bylo pouze v letech 2001 a 2013.

2. Vysvětlete, proč ve vyspělých zemích mají rodiče průměrně jedno až dvě děti a v chudých afrických a latinskoamerických zemích mají rodiče běžně pět a více dětí.

Řešení: V těchto zemích je větší důraz na rodinu, děti se často starají o své staré rodiče, neexistuje zde vyvinutý sociální systém jako ve vyspělých zemích, stát se o staré nestará. Dále v tom hraje roli kulturní aspekty.

3. Proč říkáme, že rasismus je přežitkem a nepatří do 21. století?

Řešení: Tato teorie nadřazující určitou rasu je odsouzeníhodná, protože jako příslušníci jednoho lidského druhu jsme si všichni rovni.

1. Vysvětlete rozdíl mezi národním státem a mnohonárodnostním státem. Uveďte ke každému příklady.

Řešení: Národní stát – převažuje zde jediný národ, který tvoří takřka veškeré obyvatelstvo (Dánsko). Mnohonárodnostní stát – žijí zde početné národnostní menšiny, jediný národ již netvoří podstatnou část obyvatelstva (Velká Británie).

2. Pomocí internetu vysvětlete pojmy: etnikum, etnický konflikt, genocida, nacionalismus, národnostní menšina, státní příslušnost.

Řešení: Etnikum – skupina lidí sdílející stejnou etnicitu (společný původ a dějiny, náboženství, národ); etnický konflikt – střet zájmů různých etnických skupin, může vyústit i v ozbrojený konflikt; genocida – zločin proti lidskosti, úmyslné a systematické zničení celé nebo části rasové, etnické, náboženské nebo národnostní skupiny; nacionalismus – ideologie zdůrazňující význam národa, často používána v negativních konotacích, umírněná forma je patriotismus; národnostní menšina – menšina lidí určitého národa žijící na území jiného národa; státní příslušnost – příslušnost jedince k danému státu.

1. Zjistěte pomocí internetu, jaké úřední jazyky se používají v těchto zemích.

Řešení: Austrálie – angličtina; Jihoafrická republika – angličtina, afrikánština a další africké jazyky (celkem 11); Indie – hindština, angličtina; Švýcarsko – francouzština, němčina, rétorománština, italština; Kanada – angličtina, francouzština; USA – angličtina; Mexiko – španělština; Nigérie – angličtina; Ruská federace – ruština; Brazílie – portugalština.

1. Vysvětlete, co znamená pojem islámský fundamentalismus.

Řešení: Extrémní hnutí muslimů prosazující návrat k životu za proroka Mohammeda a doslovné výklady islámských náboženských textů.

3. Vysvětlete, proč odsuzujeme náboženskou nesnášenlivost. Uveďte konkrétní příklady.

Řešení: Právo na náboženské vyznání patří k základním lidským právům. Lidé by měli vzájemně tolerovat odlišná náboženská vyznání a být schopni jeden s druhým vycházet v míru. Náboženská nesnášenlivost může vést až k ozbrojeným konfliktům či genocidám (např. Arménie).

1. Do jakých základních skupin se dělí obyvatelstvo podle věku?

Řešení: Předproduktivní věk, produktivní věk, poproduktivní věk.

2. Vyjmenujte základní lidské rasy.

Řešení: Europoidní, mongoloidní, negroidní a australoidní rasa.

3. Co mají společného lidé stejného národa?

Řešení: Historii, kulturu, jazyk a pocit sounáležitosti.

4. Vyjmenujte světová náboženství. Kde ve světě se můžete setkat s jejich vyznavači? Uveďte konkrétní příklady.

Řešení: Křesťanství – téměř celý svět, islám – Blízký východ, severní Afrika, hinduismus – Indie, buddhismus – Čína, judaismus – Izrael.

5. Kdo jsou ateisté?

Řešení: Lidé, co nevyznávají žádné náboženství.

1. Vzpomeňte si, co jste se učili v dějepise o dávných civilizacích, a vyhledejte na mapě oblasti, kde vznikly. Charakterizujte tamní přírodní podmínky.

Řešení: Dávné civilizace vznikly např. v Mezopotámii, v tzv. úrodném půlměsíci. Charakteristická byla blízkost řeky a úrodná půda.

2. Vysvětlete, proč se obyvatelstvo koncentrovalo v oblasti delty řeky Nil nebo do povodí indických a čínských řek.

Řešení: V oblastech velkých řek se často nachází nejurodnější půda, také kvůli zdroji pitné vody a zavlažování.

3. Jaký vliv má na podnebí v jednotlivých světadílech světový oceán?

Řešení: Záleží na oceánských proudech, které mohou podnebí ochlazovat či oteplovat. V závislosti na intenzitě vlivu oceánu na podnebí dělíme v jednotlivých světadílech podnebí na oceánské nebo vnitrozemské (kontinentální).

Podle mapy vyhledejte oblasti s nízkou hustotou zalidnění a charakterizujte jejich přírodní podmínky.

Řešení: Většinou jsou to oblasti s podmínkami nepříznivými k životu, např. polární pustiny, pouště atd.

str. 15

1. Zjistěte, který světadíl vykazuje nejvyšší míru urbanizace.

Řešení: Nejvyšší míru urbanizace v současnosti vykazuje Severní Amerika (82 %).

2. Co vede obyvatele velkých měst k bydlení v okrajových částech města?

Řešení: Bydlení v okrajových částech města je často finančně dostupnější, vhodnější pro rodiny a klidnější než centrum města.

str. 16

1. Popište, jaké výhody a nevýhody má život na vesnicích a ve městech.

Řešení: Vesnice – výhody: větší klid, blízkost přírody, lepší podmínky pro větší zahrady; nevýhody: špatná infrastruktura a často nutnost auta, slabší pracovní příležitosti. Města – výhody: infrastruktura, služby, možnost využívat MHD, lepší pracovní příležitosti; nevýhody: více rušná, horší dostupnost přírody.

str. 17

1. Popište rozdíl mezi aglomerací a konurbací.

Řešení: Aglomerace – seskupení blízkých sídel, která jsou samostatná, ale zároveň jsou propojená dopravní infrastrukturou, dominuje jí sídlo s největším počtem obyvatel. Konurbace – seskupení několika sídel v jednu zastavěnou plochu, které ale nemají dominantní sídlo a fungují samostatně.

2. Jak se projevuje v rozmístění sídel na naší planetě vztah mezi zeměpisnou šířkou a nadmořskou výškou? Jakou roli hraje v rozmístění obyvatelstva vzdálenost od světového oceánu?

Řešení: Nejvíce obyvatel žije v mírném a subtropickém podnebném pásu. V tropických oblastech lidé vyhledávají zejména vyšší nadmořské výšky, ve studených oblastech naopak nižší. Hodně lidí žije při pobřeží oceánu.

3. Jak se projevuje v úrovni služeb počet obyvatel daného sídla?

Řešení: Čím větší sídlo je, tím více služeb poskytuje.

4. Vysvětlete pojmy urbanizace, suburbanizace, aglomerace, konurbace, megalopolis, monofunkční město, polyfunkční město.

Řešení: Suburbanizace – proces, kdy lidé z města vyhledávají bydlení v jejich okolí a za prací do města dojíždí; urbanizace – proces stěhování lidí z vesnic do měst; aglomerace – viz otázka č. 1; konurbace – viz otázka č. 1; megalopolis – spojení několika konurbací; monofunkční město – město, které zastává pouze jednu funkci; polyfunkční město – město, které zastává více funkcí.

str. 18

1. Z čeho stavěl člověk současného typu své obydlí?

Řešení: Kosti, dřevo, ...

2. Který člověk žil v Evropě a části Asie určitou dobu společně s člověkem současného typu?

Řešení: Člověk neandertálský.

1. Které oblasti se říká úrodný půlměsíc? Ukažte si ji na mapě.

Řešení: Mezopotámie, mezi řekami Eufrat a Tigris.

2. Zopakujte si, jak přispělo zemědělství ke vzniku prvních států ve východním Středomoří. Jmenujte některé z těchto prvních států.

Řešení: Díky úrodné půdě a systému zavlažování bylo zemědělství efektivní, tím pádem vznikl dostatek potravy a vhodné podmínky pro růst tehdejších tamějších komunit – začaly vznikat městské státy. Ur, Uruk, Lagaš, Kiš aj.

str. 19

1. Zopakujte si, co je manufaktura, nevolnictví a robota.

Řešení: Manufaktura – ruční výroba; nevolnictví – stav, kdy byl rolník vázán k majiteli půdy, kterou obdělával; robota – osobní služba sedláků a rolníků pro jejich pány.

2. Jmenujte vynálezce a jejich vynálezy spjaté s průmyslovou revolucí.

Řešení: Watt – parní stroj; bratři Montgolfierové – horkovzdušný balon; Fulton – parolod' atd.

1. Uveďte příklady služeb.

Řešení: Bankovníctví, pojišťovnictví, zdravotnictví, doprava, cestovní ruch, ...

2. Proč se v současné době nejlépe uplatní vzdělání lidí?

Řešení: Protože jejich vzdělání jim většinou umožňuje lepší pokrok s dobou, lehčeji se přizpůsobí novým vymoženostem, zároveň hůře placené práce (např. prodavač za pokladnou) se pomalu nahrazují stroji.

1. Jak se živil první příslušník rodu Homo?

Řešení: Převážně rostlinnou stravou.

2. Kdy a za jakých podmínek vznikla první trvalá sídla? Jak k vývoji měst přispělo zrušení roboty a rozvoj průmyslu?

Řešení: V mladší době kamenné, kvůli pěstování rostlin a domestikaci zvířat. Mnoho lidí, kteří byli vázání na půdu svých pánů na vesnicích se mohlo odstěhovat do měst.

3. Kde žijí lidé ještě na úrovni společnosti zabývající se hlavně zemědělstvím? Uveďte příklady států, které jsou zaměřeny především na rozvoj průmyslu, a ty, které jsou informační společností.

Řešení: Zemědělství – převážně rozvojové země – např. banánové republiky ve Střední a Jižní Americe, dále většina afrických států. Průmyslovou zemí je např. Česká republika („dílna“ Evropy); informačními zeměmi jsou západní státy a nejvyspělejší státy – USA, Velká Británie, Estonsko, skandinávské země, ...

str. 21

1. Jakou změnu v životě společnosti znamenal vznik zemědělství?

Řešení: Lidé začali žít pospolitě a více na místě – vznikala první stálá obydlí, první státy (kvůli pěstování rostlin a domestikaci zvířat)

2. Jaký vliv na zemědělskou výrobu v určité oblasti má a) podnebí, b) nadmořská výška, c) vzdálenost od moře, d) kvalita zemědělské půdy?

Řešení: Podnebí – některé plodiny vyžadují teplejší podnebí, jiné snášejí i chladnější. Pěstované plodiny se liší v různých podnebných pásích; nadmořská výška – nevhodnější pro zemědělství jsou nížiny; vzdálenost od moře – opět ovlivňuje pěstované druhy zemědělských plodin; kvalita zemědělské půdy – některé plodiny jsou na půdu náročnější a mohou se pěstovat pouze v půdách s mocnou vrstvou humusu (nejkvalitnější zemědělské půdy jsou černozemě).

2. Ve školním atlase zjistěte hlavní pěstitelské oblasti žita a ječmene. K výrobě jakého v ČR populárního nápoje se ječmen používá?

Řešení: Žito – severní a střední Evropa, ječmen – Rusko, Německo, Kanada, Francie. Ječmen se používá k výrobě sladu – finální produkt je pivo.

Která plodina se využívá v tropech pro výrobu cukru? V atlasu světa vyhledejte, kde se pěstuje.

Cukrová třtina, pěstuje se např. v Brazílii nebo Indii.

2. Zjistěte, co jsou biopaliva a z čeho se vyrábějí.

Řešení: Paliva, která se vyrábějí z biomasy nebo biologického odpadu.

2. Které potraviny nesmějí jíst vyznavači islámu, hinduisté a židé?

Řešení: Židé a vyznavači islámu nesmějí jíst vepřové maso, hinduisté hovězí maso.

3. Co jsou biopotraviny?

Řešení: Takové potraviny, které jsou vyrobeny v rámci ekologického zemědělství.

2. Proč jsou velkovýkrmny vepřů a drůbežárny umístěny v blízkosti hustě zalidněných oblastí a u velkých měst?

Řešení: Protože je zde největší poptávka po mase, z ekonomických a logistických důvodů je tedy umístění poblíž zalidněných oblastí výhodné.

3. Jak se projevuje propojenost mezi živočišnou výrobou a potravinářským průmyslem?

Řešení: Závody potravinářského průmyslu jsou umístěny poblíž výkrmů, kravínů a drůbežáren.

4. Ve které oblasti lidé nejedí hovězí maso a proč tomu tak je?

Řešení: V Indii, z náboženských důvodů (hinduismus).

1. Na internetu zjistěte, jaký je rozdíl mezi slony v Africe a v Asii.

Řešení: Indičtí sloni mají mnohem menší uši, celkově jsou menší.

3. Na internetu zjistěte rozdíl ve výrobě přírodního a umělého hedvábí.

Řešení: Přírodní hedvábí se vyrábí z výměšků žláz motýla bource morušového, umělé hedvábí se vyrábí synteticky z umělého materiálu.

1. Vysvětlete výraz kořistný rybolov.

Řešení: Takový rybolov, který se zaměřuje na určité druhy ryb, které jsou součástí lidského jídelníčku, mimo jiné se jím omezuje druhová diverzita moří.

2. Jmenujte korýše, měkkýše a mořské savce, které znáte z přírodopisu.

Řešení: Korýši – např. krab, humr; měkkýši – chobotnice, oliheň, ústřice, slávky; mořští savci – velryby, plejtvák obrovský, kosatka dravá, delfíni.

3. Co si představíte, když se na jídelním lístku v restauraci objeví pro pokrm název „jídlo z mořských plodů“?

Řešení: Jídlo obsahující měkkýše či korýše, např. krevety, chobotnice, humry, slávky atd.

4. Znáte hlavní zakladatele rybníků v České republice?

Řešení: Např. Josef Netolický, Jakub Krčín z Jelčan, finančně je sponzorovaly rody Rožmberků nebo Vítkovců.

1. Do kterého hospodářského sektoru zařazujeme zemědělství, rybolov a lesní hospodářství?

Řešení: Do prvního hospodářského sektoru.

2. Vysvětlete, co je tzv. intenzivní a extenzivní typ živočišné výroby. Jmenujte příklady světových regionů, kde se s jednotlivými typy setkáte.

Řešení: Intenzivní typ – převládá chov ve výkrmnách vepřů, kravínech nebo drůbežárnách (rozvinuté země), extenzivní typ – pastevectví na rozsáhlých pastvinách nebo na horách (méně rozvinuté země Asie a Ameriky, sever Evropy).

3. Proč se v severní Africe a v jihozápadní Asii nechovají vepři?

Protože tamější muslimské obyvatelstvo nejí vepřové maso.

4. Na jaké dvě skupiny podle druhu vod dělíme rybolov? Který z nich je hospodářsky méně významný a proč?

Řešení: Na oceánský a sladkovodní, méně významný je sladkovodní, protože oceánský je důležitý pro potravinářský průmysl.

str. 27

1. Proč říkáme, že bez vody by nebyl na Zemi možný život?

Řešení: Voda je jednou ze základních podmínek života.

3. Kterých částí světa se týkají údaje UNICEF o tom, že denně v důsledku nedostatečné hygieny a zavadné vody umírá asi 4 000 dětí a že zhruba 50 % všech nemocničních lůžek na Zemi je obsazeno pacienty s nemocemi šířenými vodou?

Řešení: Převážně afrických zemí.

str. 28

1. Co je úkolem vodního hospodářství? Ke kterému hospodářskému sektoru patří?

Řešení: Zajistit potřebné množství vody v požadované kvalitě, patří k prvnímu hospodářskému sektoru.

2. Co jsou vodní díla a k jakému účelu jsou budována?

Řešení: Stavby, které slouží k využití vody. K zavlažování, k regulaci vodních toků, jako zásobárny vody, k chovu ryb, ...

1. Vysvětlete, co je fotosyntéza. Jaký má význam pro růst rostlin a pro ostatní život na naší planetě?

Řešení: Fotosyntéza je proces produkce kyslíku rostlinami a řasami. Bez fotosyntézy by nebyl možný život na Zemi v dnešní podobě.

2. Které podnebné pásy se na Zemi vyskytují?

Řešení: Polární, subpolární, mírný, subtropický a tropický.

str. 29

3. Na základě znalostí z přírodopisu řekněte, co je endemit. V encyklopedii či na internetu zjistěte příklady endemitů v tropickém deštném lese.

Řešení: Endemit je živočich či rostlina, který(á) se vyskytuje pouze na určitém území. Např. pralesní slon, okapi, lemur kata, ...

4. K čemu se využívá dub korkový?

Řešení: K výrobě korku.

1. Co je lesní hospodářství? Ke kterému sektoru národního hospodářství patří?

Řešení: Lesní hospodářství je součástí prvního hospodářského sektoru, jejím úkolem je výsadba lesních stromů, udržování příznivé druhové a věkové skladby lesa, sledování zdravotního stavu lesa a jeho kácení.

2. Jmenujte hlavní funkce lesa. Uvedte dva základní typy lesa. V čem se liší?

Řešení: Funkce – produkce kyslíku, významný prvek v krajině, životní prostředí pro mnoho rostlin a živočichů, rekreace, těžba dřeva. Základní typy – přirozené a kulturní. Přirozené existují bez zásahu člověka, kulturní jsou pozměněné člověkem.

3. Vysvětlete, co je tropický deštný les. Proč je pro život člověka velmi důležitý?

Řešení: Ekosystém, který je nejsložitější na pevnině, život v něm je organizován do několika pater. Je důležitý pro člověka z hlediska tvorby kyslíku, poskytování vzácných dřevin a k využívání rostlin k výrobě léčiv.

4. Kde se nacházejí lesy mírného pásu? Čím jsou pro člověka důležité?

Řešení: Nacházejí se na severní polokouli v mírném podnebném pásu. Jsou důležité z hlediska těžby dřeva, plní také rekreační funkci a funkci estetického prvku v krajině.

str. 30

1. Které nerostné suroviny slouží jako energetický zdroj?

Řešení: Paliva.

2. Které suroviny zpracovává chemický průmysl? Které suroviny zpracovává průmysl stavebních hmot, skla a keramiky?

Řešení: Chemický průmysl zpracovává převážně paliva, průmysly stavebních hmot, skla a keramiky zpracovávají převážně nerudné suroviny.

str. 31

1. Zjistěte na internetu, co znamená zkratka OPEC.

Řešení: Organizace zemí vyvážejících ropu.

3. Na internetu zjistěte, zda je pravdivé tvrzení, že z ropy se také vyrábí kosmetické přípravky, léčiva a prací prostředky.

Řešení: Ano.

str. 32

2. Jaká zdravotní rizika představuje pro horníky těžba uranu? Která skupina lidí v 50. letech 20. století pracovala na těžbě uranu v uranových dolech?

Řešení: Uvolňování radioaktivních látek a jejich dopady na lidské tělo. Političtí vězni komunistického režimu.

2. Jak těžební průmysl mění vzhled krajiny a ovlivňuje životní prostředí? Co je rekultivace?

Řešení: Těžba samotná mění přírodní krajinu v kulturní – krajinu ovlivněnou člověkem. Povrchové i hlubinné doly devastují krajinu. Rekultivace je proces snahy o navrácení krajiny do původní přírodní podoby před nežádoucím zásahem člověka.

1. Vysvětlete, co jsou nerostné suroviny. Jakým způsobem se získávají? Jak je dělíme?

Řešení: Nerostné suroviny jsou neobnovitelné přírodní zdroje, které je možné ekonomicky využít pro potřeby lidské společnosti. Získávají se těžbou z povrchu Země, z nitra Země nebo ze dna oceánů. Dělíme je na paliva, rudy železa, rudy neželezných kovů, drahé kovy, uranové rudy a nerudné suroviny.

2. Jmenujte základní paliva. K čemu se využívají?

Řešení: Černé a hnědé uhlí, rašelina, ropa, zemní plyn. Využívají se k výrobě elektrické energie, k vytápění, jako pohonné hmoty.

3. Uvedte, jakým způsobem se dále zpracovávají rudy železa. Co se vyrábí z rud barevných kovů a co z bauxitu?

Řešení: Dále se zpracovávají v hutích na surové železo, obohacením o další příměsi se tvoří ocel – základní surovina pro strojírenství. Z rud barevných kovů se vyrábí slitiny, z bauxitu hliník.

4. Která průmyslová odvětví užívají ve velké míře nerudné suroviny?

Řešení: Průmysl stavebních hmot, sklářský a keramický průmysl.

5. Proč se staví cementárny v blízkosti těžby vápence? K čemu se využívá kaolin a k čemu sklářské písky?

Řešení: Cementárny využívají vápenec jako surovinu pro výrobu cementu. Kaolin se využívá v keramickém průmyslu, sklářské písky ve sklářském průmyslu.

str. 33

1. Vysvětlete, co je energetický průmysl. K čemu slouží elektrárny? Jmenujte jednotlivé typy elektráren.

Řešení: Energetický průmysl je odvětví průmyslu zabývající se výrobou a distribucí elektrické energie. Elektrárny slouží jako místa, kde se vyrábí elektrická energie. Tepelné, jaderné, větrné, vodní, solární a geotermální.

2. Kde jsou lokalizovány tepelné elektrárny a na jakých řekách se budují vodní elektrárny?

Řešení: Tepelné elektrárny jsou lokalizovány poblíž míst, kde se těží uhlí. Vodní elektrárny se budují na prudkých a vodnatých řekách.

str. 34

1. Jak se projevuje propojenost mezi průmyslem těžebním, energetickým a hutním?

Řešení: Energetický a hutní průmysl využívají suroviny získané těžebním průmyslem.

3. Proč v těžebním, energetickém a hutním průmyslu převažuje počet zaměstnaných mužů nad ženami?

Řešení: Protože práce v těchto odvětvích je fyzicky často velmi náročná.

4. Proč je důležitý sběr železa a barevných kovů?

Řešení: Protože se tím šetří přírodní zdroje a životní prostředí – se sesbíraným železem a barevnými kovy lze znovu pracovat v rámci průmyslu.

str. 35

3. Na kterých místech se v České republice vyrábějí automobily? Uveďte i jejich značky.

Řešení: Mladá Boleslav (Škoda Auto), Nošovice (Hyundai), Kolín (TPCA).

4. Jak může úroveň strojírenské výroby ovlivnit zemědělskou výrobu?

Řešení: Vyvinuté strojírenské technologie mohou pomoci zefektivnit zemědělství.

1. Jak se vyrábí železo a jak ocel?

Řešení: Železo vzniká tavením železné rudy ve vysoké peci. Ocel vzniká jako slitina železa, uhlíku a malého procenta dalších prvků.

2. Proč jsou hutě soustředěny v oblastech blízko ložisek rudy nebo uhlí?

Řešení: Je to ekonomicky výhodné, doprava stojí méně peněz.

3. Vysvětlete, co produkuje dopravní strojírenství, elektronický a elektrotechnický průmysl a přesné strojírenství.

Řešení: Dopravní strojírenství – dopravní prostředky (automobily, vlaky, letadla, lodě); elektronický a elektrotechnický průmysl – elektronika (počítače, televize, ...) a elektrotechnika (pračky, myčky, ledničky); přesné strojírenství – hodinky, fotoaparáty, čerpadla, ...

4. Které země patří mezi největší výrobce automobilů?

Řešení: Čína, USA, Japonsko, Německo a Jižní Korea.

1. Na základě poznatků z výuky chemie vysvětlíte rozdíl mezi organickou a anorganickou chemií.

Řešení: Organická chemie se zabývá sloučeninami uhlíku, anorganická chemie se zabývá ostatními sloučeninami neobsahujícími prvek uhlík.

3. Proč je třeba třídit odpad a dávat plasty do sběru?

Řešení: Z ekologických důvodů, šetří se tím přírodní zdroje, ale i peníze. Z použitých plastů se mohou vyrábět recyklované výrobky.

1. Uvedte příklad propojenosti chemického průmyslu a rostlinné zemědělské výroby.

Řešení: Chemický průmysl se mimo jiné zabývá i výrobou hnojiv, která se používají v zemědělské výrobě.

2. Jakým způsobem bychom měli nakládat s ojetými pneumatikami?

Řešení: Lze je bezplatně odevzdat do pneuservisu nebo autoservisu nebo do speciální sítě sběrných míst pneumatik. Pneumatiky rozhodně nevyhazujeme do lesa či na černé skládky! Mají nepříznivý dopad na životní prostředí.

3. Které firmy v ČR prodávají pohonné hmoty – benzin a naftu?

Řešení: Shell, Benzina, Unipetrol, OMW...

5. Proč se automobily nesmějí umývat saponáty mimo veřejné myčky?

Řešení: Vznikají odpadní vody, které mohou obsahovat ropu – hrozí proto znečištění povrchových i podzemních toků.

1. Vysvětlíte, co je petrochemie.

Řešení: Obor chemie studující přeměny ropy a zemního plynu na využitelné produkty a materiály.

2. Která konkrétní odvětví zahrnuje chemický průmysl? Čím se jednotlivá odvětví zabývají?

Řešení: Petrochemický průmysl – zpracovávání ropy a výroba produktů z ropy; farmaceutický průmysl – výroba léčiv; kosmetický průmysl – drogistické a kosmetické zboží pro denní spotřebu; gumárenský průmysl – výroba pneumatik.

3. Je chemický průmysl šetrný k přírodě a zcela bezpečný a proč?

Řešení: Není, např. výrobky z ropy zatěžují životní prostředí v podobě plastů, které se nerozkládají. Spousta látek vyráběných v rámci chemického průmyslu je zdraví ohrožující.

4. Jaký význam má kvalifikace a vzdělanost pracovníků v chemickém průmyslu?

Řešení: Je nutná vysoká kvalifikace a vzdělanost kvůli práci s nebezpečnými látkami a výrobou produktů, které mají přímý dopad na zdraví člověka.

1. Které rostliny řadíme mezi textilní?

Řešení: Len, bavlník, jutovník a konopí.

2. Ve které zemi začala průmyslová revoluce? Co pohánělo textilní stroje v této době?

Řešení: Anglie, pára.

Které předměty každodenní potřeby se vyrábějí ze dřeva? Vysvětlíte, proč je důležitý sběr papíru.

Řešení: Nábytek, hračky, psací potřeby, výrobky z papíru. Sběr papíru je důležitý, protože se dají vyrábět výrobky i z recyklovaného papíru, a tím se šetří lesy a dřevo.

Jak se projevuje propojenost mezi průmyslem těžebním, energetickým a průmyslem keramickým a sklářským?

Řešení: Průmysl keramický a sklářský využívá suroviny z těžebního průmyslu často za vysokých teplot – teplo je dodáváno energetickým průmyslem.

str. 40

1. Vysvětlete, proč se filmovému průmyslu nejlépe daří v USA.

Řešení: Počátky historie filmu jsou spojeny právě s USA, první firmy zabývající se filmovým průmyslem vznikly zde. USA byly odjakživa střediskem tohoto průmyslu.

2. Vysvětlete, proč si významné zahraniční filmové štáby často vybírají Prahu jako místo pro natáčení filmu.

Řešení: Praha je historické město plné památek, které vytváří vhodné prostředí pro natáčení mnoha různých žánrů filmů.

1. Proč se většina světové produkce textilního a obuvnického průmyslu vyrábí ve východní a jihovýchodní Asii?

Řešení: Je zde levná pracovní síla.

2. Objasněte propojenost mezi zemědělstvím a textilní výrobou.

Řešení: Textilní výroba využívá textilních plodin pěstovaných v zemědělství (len, bavlník, jutovník, konopí).

3. Ve které části světa je největší těžba dřeva, rozvinutý průmysl dřevozpracující, papírenský a výroba celulózy? Proč?

Řešení: Na severní polokouli, převážně v severních zalesněných částech – Kanada, Skandinávie, ale např. i Slovensko a Rakousko. V těchto částech světa je nejvíce zalesněných oblastí.

4. Proč sbíráme starý papír, sklo a plasty?

Řešení: Třídění odpadu šetří přírodní zdroje a peníze.

5. Proč je ve sklářském a keramickém průmyslu stále rozšířena ruční práce a velkou roli hraje tradice a profesní příprava?

Řešení: Tato odvětví průmyslu vyžadují velkou preciznost, práci s detaily, kterou často není možné provést strojovou výrobou.

6. Co produkuje polygrafický průmysl?

Řešení: Knihy, noviny, časopisy, hudební nosiče.

str. 41

1. Zjistěte, ze kterých států se k nám dováží mražené filé, sardinky a ostatní ryby a rybí výrobky.

Řešení: Pevážně ze Spojených států, Číny a skandinávských zemí.

2. Proč jsou cukrovary umístěny v zemědělských výrobních oblastech?

Řešení: Protože využívají zemědělské suroviny – cukrovou třtinu nebo řepu.

3. Ze kterých zemědělských plodin se vyrábí pivo?

Řešení: Ječmen a chmel.

4. Ve kterých oblastech se pěstuje réva vinná? Ve které části ČR se vyrobí nejvíce vína?

Řešení: Pevážně v subtropických a mírných oblastech. V ČR se nejvíce vína vyrobí na jižní Moravě.

5. Jak škodí lidskému zdraví pití alkoholických nápojů a jak kouření?

Řešení: Na obojím se pěstuje závislost, alkoholické nápoje ničí játra, kouření plíce.

6. Uveďte příklady, jak náboženství v některých zemích ovlivňuje skladbu odvětví potravinářského průmyslu.

Řešení: Např. v Indii hinduismus zakazuje konzumaci hovězího masa, v muslimských zemích zase konzumaci vepřového masa – potravinářský průmysl je tedy o výrobky z těchto typů masa v daných zemích ochuzen.

1. Charakterizujte rozmístění potravinářských závodů.

Řešení: Jsou umístěny buď v zemědělských výrobních oblastech nebo, ve větších městech a jejich okolí.

2. Uveďte příklady prvotního zpracování zemědělských produktů a druhotného zpracování v potravinářských závodech.

Řešení: Prvotní zpracování – mlýny, sušírny kávy, sladovny; druhotné zpracování – výrobky určené již ke konzumaci.

str. 42

1. Rozdělte následující povolání podle hospodářského sektoru:

Řešení: Horník – 1. sektor, lékař – 3. sektor, zemědělec – 1. sektor, herec – 3. sektor, soustružník – 2. sektor, řidič metra – 3. sektor, řidič bagru na stavbě dálnice – 2. sektor, učitel – 3. sektor, lesní technik – 1. sektor.

2. Vysvětlete, co je HDP a k čemu slouží.

Řešení: Hrubý domácí produkt je celková hodnota všech výrobků a služeb vytvořená za 1 rok na určitém území, slouží k vyjádření výkonnosti národní ekonomiky.

str. 44

1. Vysvětlete, co je cestovní ruch. V čem spočívá jeho význam pro stát?

Řešení: Cestovní ruch (turismus) je přechodné pobývání mimo místo trvalého bydliště, nikoli však za účelem výdělku. Význam pro stát je ekonomický, cestovní ruch tvoří přes 10 % celkového světového HDP.

2. Jak dělíme cestovní ruch podle hospodářské prospěšnosti a jak podle motivace cesty?

Řešení: Podle hospodářské prospěšnosti – aktivní a pasivní cestovní ruch, podle motivace cesty – poznávací, rekreační, vzdělávací, sportovní, náboženský, lázeňský.

str. 45

1. Jakým způsobem ovlivňuje krajina rozvoj dopravy? Jaký vliv má naopak doprava na krajinu?

Řešení: Nevhodné krajinné podmínky (např. hornatý reliéf, poušť) ztěžují možnosti rozvoje dopravy, naopak doprava se dobře rozvíjí ve vhodných podmínkách (např. nížiny). Doprava ovlivňuje vzhled a formu krajiny, mění ji z přírodní na kulturní.

str. 46

1. Zjistěte na internetu, co je tzv. ozubnicová železnice. Ve kterých oblastech je budována?

Řešení: Taková železnice, která využívá k přenosu tažné síly ozubená kola upevněná do ozubeného hřebene. Je budována převážně v horských oblastech.

2. Co je přepravní kontejner a jak usnadňuje dopravu zboží po železnici, silnici nebo na lodi?

Řešení: Velká přepravka uzpůsobená tak, aby bylo možné její jednotky skládat na sebe. Ušetří se tím místo, doprava je efektivnější a přehlednější.

str. 47

1. Zjistěte, která technická stavba umožňuje pohodlnou cestu z jižního Švédska do Dánska.

Řešení: Oresundský most.

2. Zjistěte, co znamená značka TIR na kamionech.

Řešení: Mezinárodní silniční doprava, původem francouzská zkratka.

2. Zopakujte si z učiva 8. ročníku názvy významných ropovodů a plynovodů vedoucích přes Českou republiku.

Řešení: Ropovody Družba a IKL, plynovody z Ruska a Norska.

2. Vyhledejte na internetu státy s největším námořním loďstvem.

Řešení: 1. Panama, 2. Libérie, 3. Čína, 4. Malta, 5. Bahamy – efekt tzv. levných vlajek – lodě USA a evropských zemí platí v Panamě a ostatních zemích levných vlajek mnohem nižší daně, než by museli odvádět v USA nebo Evropě.

1. Vyhledejte jména největších leteckých společností a přiřadte je ke státům, odkud pocházejí.

Řešení: American Airlines Group – USA, Delta Airlines – USA, United Airlines – USA, China Southern – China, Lufthansa Group – Německo, Ryanair – Irsko.

2. Zjistěte, jak dlouho trvá cesta letadlem z Prahy do Londýna, z Prahy do Moskvy a z Prahy do New Yorku.

Řešení: Praha – Londýn 2 h 5 minut, Praha – Moskva 2 h 40 minut, Praha – New York přes 11 h.

1. Popište, jakými způsoby je možná komunikace pomocí internetu. Jmenujte další zástupce spojů.

Řešení: Prostřednictvím webových stránek, sociálních médií, e-mailu. Další spoje jsou např. pošta, televizní a rozhlasové vysílání, telefonní spojení.

2. Popište polohu Suezského průplavu a vysvětlete jeho význam.

Řešení: Nachází se v Panamě, spojuje Atlantský a Tichý oceán, má velký hospodářský význam pro Panamu, zároveň urychluje námořní dopravu

1. Jaké druhy dopravy rozlišujeme podle dopravního prostředí a podle užití dopravních prostředků?

Řešení: Podle prostředí – pozemní, vzdušná, vodní a speciální; podle dopravních prostředků – pozemní, lodní, letecká, potrubní, speciální a ostatní.

2. Vysvětlete, co je potrubní doprava a k čemu se využívá.

Řešení: Slouží k přepravě vody, plynu, ropy a dalších kapalin pomocí ropovodů a plynovodů.

3. Uveďte výhody a nevýhody letecké dopravy.

Řešení: Výhody: rychlost, pohodlnost, bezpečí; nevýhody: cena, ekologická zátěž.

1. Zjistěte, co je clo. V jakých případech je nutné ho zaplatit?

Řešení: Dávka vybíraná státem za přechod zboží přes státní hranice. V případech dováženého zboží do státu a v případech převážení zboží přes stát (tranzitní clo).

2. Na internetu vyhledejte, jakou obchodní bilanci má v současnosti Česká republika a Slovenská republika.

Řešení: Přes +130 mld. Kč.

1. Pomocí internetu vypište největší světové velmoci, které označujeme jako země G7.

Řešení: Francie, Itálie, Kanada, Japonsko, USA, Velká Británie a Německo.

1. Kde se v současné době vyrábí nejvíce textilu, kam jsou výrobky vyváženy a co je příčinou tohoto stavu?

Řešení: Nejvíce textilu se vyrobí v Asii a výrobky jsou vyváženy do Evropy a Severní Ameriky. V Asii je nejlevnější pracovní síla, v rozvinutých zemích Evropy a Severní Ameriky nejvíce spotřebitelů textilního zboží.

2. Kde sídlí největší světové automobilky, kde se vyrábějí léky a kde jsou velká vývojová střediska a výzkumné ústavy.

Řešení: Převážně v zemích bohatého Severu.

str. 53

1. Uvedte příklady globalizace týkající se např. stravy, oblečení, používané elektroniky a automobilů.

Řešení: Strava – např. v České republice najdeme spoustu restaurací a bister s tureckou, asijskou, italskou a jinou kuchyní; elektronika – v Evropě používáme elektronické výrobky z Asie; automobily – např. automobily značky Hyundai nalezneme po celém světě.

1. Vysvětlete, co je dovoz a vývoz. Uvedte synonyma těchto pojmů převzatá z angličtiny.

Řešení: Dovoz (import) je objem zboží a služeb, který určitý stát ve sledovaném období doveze na své území ze zahraničí. Vývoz (export) je objem zboží a služeb, který určitý stát vyrobí a v daném období vyveze do zahraničí.

2. Kde se nacházejí největší centra světového obchodu?

Řešení: Čína, USA, evropské a východoasijské státy.

3. Vysvětlete hlavní rozdíly mezi státy bohatého Severu a chudého Jihu. Proč se lidé ze zemí chudého Jihu snaží přestěhovat do vyspělých zemí?

Řešení: Státy bohatého Severu jsou na vysoké životní úrovni, mají intenzivní zemědělství, rozvinutý průmysl a většina obyvatel pracuje ve III. hospodářském sektoru. Rodí se zde méně dětí a lidé se dožívají vyššího věku. Státy chudého Jihu jsou na nízké životní úrovni, mají nízce rozvinutý průmysl, často vyvážejí jen suroviny. Rodí se v nich hodně dětí, lidé se dožívají nižšího věku. Lidé se chtějí přestěhovat ze zemí chudého Jihu směrem na sever právě z ekonomických důvodů (špatné životní podmínky v domovských zemích).

4. Jaké výhody přináší mezinárodní integrace a vznik hospodářských seskupení?

Řešení: Lepší ekonomické podmínky v rámci seskupení, větší propojenost, volná migrace pracovníků.

5. Vysvětlete, co je globalizace.

Řešení: Globalizace je dlouhodobý hospodářský, kulturní a politický proces, který rozšiřuje a urychluje pohyb nerostných surovin, zboží, kapitálu, lidí i myšlenek přes hranice.

str. 54

2. Vysvětlete, jaký je rozdíl mezi státní hranicí přirozenou a umělou.

Řešení: Přirozená hranice jde např. po hřebenech hor nebo vodních tocích, umělá hranice je stanovena bez ohledu na přírodní překážky.

Vzpomeňte si, co jste se učili v občanské výchově a v dějepise nebo vyhledejte na internetu a vysvětlete rozdíl mezi absolutistickou monarchií a konstituční monarchií.

Řešení: V absolutistické monarchii moc panovníka není ničím omezená, v konstituční monarchii je moc panovníka omezena ústavou.

str. 55

2. Jak a proč se v souvislosti s vývojem státních území rozšířil anglický, francouzský a španělský jazyk do jiných světadílů?

Řešení: Během období kolonizace zavedli Britové, Francouzi a Španělé své národní jazyky do svých kolonií. Po dekolonizaci většinou v nástupnických státech zůstaly jazyky kolonizátorů jako úřední.

3. Pomocí internetu zjistěte, co je Commonwealth. Vysvětlete, proč je formální hlavou některých států, např. Kanady nebo Austrálie, britský panovník.

Řešení: Commonwealth – Společenství národů – je volné sdružení Velké Británie a jejích bývalých dominií a kolonií. Státy jako Kanada nebo Austrálie jsou v tzv. personální unii s Velkou Británií, britský panovník zde však plní pouze formální funkci.

1. Zjistěte, kterým státům patří:

Řešení: a) Faerské ostrovy – Dánsko, b) souostroví Falklandy – Velká Británie, c) ostrov Svatá Helena – Velká Británie, d) Cookovy ostrovy – Nový Zéland (volné přidružení), e) ostrov Madeira – Portugalsko, f) Kanárské ostrovy – Španělsko.

2. Které dva státy mají nejvíce závislých území? Zdůvodněte.

Řešení: Velká Británie a Francie, byly největšími světovými mocnostmi v době kolonizace.

1. Ve kterém období své minulosti byla Česká republika totalitním státem? Která politická strana byla tehdy u moci? Kdy se opět stala demokratickým státem?

Řešení: V období mezi 1948 – 1989, u moci byla komunistická strana. Stala se opět demokratickým státem po sametové revoluci 17. listopadu 1989.

2. Vyhledejte, které země jsou v současnosti označovány jakožto totalitní státy. Ve kterých se nacházejí světdílech?

Řešení: Saúdská Arábie, Severní Korea – Asie, Eritrea – Afrika, Kuba – Střední Amerika.

1. Na základě které smlouvy jsou sdruženy členské státy Evropské unie?

Řešení: Maastrichtská smlouva.

2. Jaké společné orgány na základě této smlouvy existují?

Řešení: Rada Evropské unie, Evropský parlament, Výbor regionů.

1. Které národnostní menšiny žijí na území naší republiky?

Řešení: Slováci, Moravané, Romové, Ukrajinci, Vietnamci, ...

2. Zdůvodněte, proč jsou Spojené státy americké a Velká Británie mnohonárodnostní státy.

Řešení: Tyto státy do vysoké míry zasáhla globalizace, do zemí míří spousta přistěhovalců, kteří tvoří v zemích celé komunity (státy mají dobré ekonomické podmínky). Ve Velké Británii se také jedná o důsledek kolonialismu – spousta lidí se do země přestěhovala právě z jejích bývalých kolonií.

1. Uveďte hlavní znaky suverénního státu.

Řešení: Ohraničené území, obyvatelstvo, vláda, soudy, obranné a bezpečnostní složky, plnoprávnost v mezinárodním právu.

2. Vysvětlete pojem svrchovaný stát a závislé území. Uveďte příklady.

Řešení: Svrcovaný stát – státní moc je nezávislá a není odvozena od žádné jiné, např. Česká republika, Slovensko, USA atd.; závislé území – takové území, které má podřízené postavení vůči svrchovanému státu, např. Reunion, ostrov Aruba.

3. Uveďte hlavní rozdíly mezi demokratickým a autokratickým státem.

Řešení: Demokratický stát – na správě a řízení státu se podílí všichni občané; autokratický stát – státu vládne a rozhoduje jedna osoba nebo skupina osob, neexistují zde svobodné volby.

4. Na které dvě základní skupiny dělíme státy podle hlavy státu? Uveďte příklady.

Řešení: Monarchie (Saúdská Arábie, Velká Británie) a republika (Česká republika, Francie).

5. Vysvětlete pojmy unitární stát, federace, konfederace.

Řešení: Unitární stát – jednotný stát s jedinou vládou a jedinými zákony; federace – složený stát sestávající se z několika států, často dvojí soustava orgánů státní moci (centrální a zemská vláda); konfederace – volné sdružení samostatných států vzniklé na základě mezinárodní smlouvy.

6. Řekněte, jaký je rozdíl mezi národním a mnohonárodnostním státem. Uveďte příklady.

Řešení: V národním státu převažuje jediný národ (Dánsko), zatímco v mnohonárodnostním státu jsou početné národnostní menšiny, jediný národ tak netvoří podstatnou část obyvatelstva (USA).

str. 60

2. Řekněte, jaké jsou důvody existence OSN.

Řešení: Zachování míru, podpora mezinárodní spolupráce, ochrana lidských práv.

1. Zjistěte, které státy jsou členy eurozóny.

Řešení: Belgie, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko a Španělsko.

str. 61

Vysvětlete, co pro cizince znamená výraz vízová povinnost pro vstup do země, např. do České republiky.

Řešení: Je pro ně nutné zajistit si dokument (vízum) opravňující je ke vstupu na území určité země. Vízum bývá podmíněno důvodem pobytu.

Na internetu zjistěte název zkratky OECD v angličtině.

Řešení: Organisation for Economic Co-operation and Development.

str. 62

Zkratka NATO vznikla z anglického označení Severoatlantické aliance. Na internetu zjistěte její anglický název.

Řešení: North Atlantic Treaty Organisation.

1. Na internetu zjistěte, jaké jsou hlavní úkoly Červeného kříže.

Řešení: Chránit životy, zdraví, důstojnost a snižovat utrpení v důsledku válek.

2. Přeložte z angličtiny sousloví green peace.

Řešení: Zelený mír.

1. Za jakým účelem vznikla po druhé světové válce Organizace spojených národů?

Řešení: Vznikla kvůli zachování míru, ochraně lidských práv a podpoře mezinárodní spolupráce.

2. Na základě které smlouvy lze cestovat bez kontroly přes hranice některých zemí EU a jak se nazývá tento prostor?

Řešení: Na základě Schengenské dohody, schengenský prostor.

3. Jak se nazývá organizace sdružující 7 nejvyspělejších zemí světa a jak organizace sdružující 36 vyspělých zemí?

Řešení: G7 a OECD.

4. Jmenujte další hospodářská, politická a vojenská uskupení a nevládní organizace.

Řešení: NATO, EU, Greenpeace, Amnesty International, Mezinárodní olympijský výbor, Mezinárodní červený kříž.

2. Které tři světadíly se v oblasti Blízkého východu setkávají?

Řešení: Afrika, Asie a Evropa.

3. V této oblasti vznikly nejstarší lidské civilizace a spolu s nimi tři základní světová monoteistická náboženství. Jmenujte je.

Řešení: Křesťanství, judaismus, islám.

2. Popište nerostné bohatství Blízkého východu a dejte ho do souvislosti se zájmem světových velmocí o tuto oblast.

Řešení: V oblasti Blízkého východu (Perský záliv) se nachází světově významná ložiska ropy, o která mají zájem světové velmoci.

1. Jaké problémy pro emigranty a evropské země nelegální migrace přináší?

Řešení: Pro emigranty: nemožnost legálně pracovat a zapojit se do společnosti, možná deportace do domovské země. Pro evropské země: ekonomická a sociální zátěž, možná bezpečnostní rizika.

2. Proč většina migrantů z Afriky směřuje do Francie a Velké Británie přes Španělsko a Itálii?

Řešení: Španělsko a Itálie jsou nejbližší africkému kontinentu, avšak pro migranty jsou pouze tranzitními, nikoli cílovými zeměmi.

2. Charakterizujte současnou politickou situaci v oblasti Blízkého východu. Proč odtud směřují migranti do Evropy?

Řešení: Blízký východ je nestálou oblastí, v mnoha zemích probíhají občanské války, na území Blízkého východu operují teroristické organizace. Migranti směřují do Evropy z politických, válečných a ekonomických důvodů.

3. Proč je mezi pracovníky v České republice poměrně hodně Ukrajinců?

Řešení: V Ukrajině jsou nejisté poměry a klesající životní úroveň, hodně obyvatel tedy směřuje do střední a západní Evropy za prací.

4. Popište rozdíl mezi Korejskou lidově demokratickou republikou a Jižní Koreou.

Řešení: KLDK je totalitní stát s komunistickou vládou a nízkou životní úrovní, Jižní Korea je vyspělý demokratický stát.

1. Na základě učiva z nižších ročníků vysvětlíte, co je litosféra, atmosféra, hydrosféra, pedosféra a biosféra.

Řešení: Litosféra – kamenný obal Země, atmosféra – vzdušný obal Země, hydrosféra – vodní obal Země, pedosféra – půdní obal Země, biosféra – živý obal Země.

2. Zopakujte si, jaké jsou hlavní podmínky života na Zemi.

Řešení: Voda, vzduch, světlo, teplo, půda, minerální látky.

1. Na internetu zjistěte, kdy a kdo poprvé viděl naši planetu z vesmíru.

Řešení: Jurij Gagarin, 1961.

2. Na základě znalostí z přírodopisu uveďte příklady býložravců, masožravců a všežravců.

Řešení: Býložravci – např. srnec, jelen, zajíc; masožravci – např. vlk, lev; všežravci – např. ježek, medvěd.

3. Vysvětlete princip fungování potravního řetězce.

Řešení: Producenti (zelené rostliny) vytvářejí organické látky z látek anorganických. Jsou potravou pro býložravce (konzumenti 1. řádu). Býložravci jsou potravou pro masožravce a všežravce (konzumenti 2. a 3. řádu), těla uhynulých rostlin a živočichů se dostávají do půdy, kde jsou rozložena rozkladači, po čase se minerální látky z uhynulých živočichů vracejí do přírody a stanou se opět součástí živých těl producentů, konzumentů a rozkladačů.

1. Jak Slunce ovlivnilo vytvoření biomů na Zemi?

Řešení: Vlivem rozdílné intenzity slunečního svitu se na Zemi vytvořily různé podnebné pásy.

2. Vysvětlete pojmy geosféra, ekosystém, obnovitelné a neobnovitelné zdroje, biom.

Řešení: Geosféra – souhrnný pojem pro povrchové obaly Země; ekosystém – obecné označení pro ucelenou část přírody (např. tropický deštný les), obnovitelné a neobnovitelné zdroje – obnovitelné zdroje jsou takové, co lze využít opakovaně (větrná energie, sluneční energie, geotermální energie), neobnovitelné jsou ty, které se po vyčerpání již neobnoví (uhlí, ropa); biom – přírodní krajina.

3. Jmenujte jednotlivé geosféry. Uveďte příklady ekosystémů a biomů.

Řešení: Litosféra, atmosféra, hydrosféra, pedosféra a biosféra. Ekosystémy – např. tropický deštný les, mořský korálový útes; biomy – např. pouště a polopouště, polární pustiny.

1. Uveďte základní rozdíl mezi přírodní a kulturní krajinou. Která z nich na Zemi převládá a proč?

Řešení: Přírodní krajina je původní, kulturní je ovlivněná člověkem. Člověk ovlivňuje krajinou sféru od počátku své existence, proto na Zemi převládá kulturní krajina.

2. Uveďte příklady, kde se vyskytuje přírodní krajina.

Řešení: Národní parky, přírodní rezervace, odlehlá místa (sever Země, Antarktida, ostrůvky v oceánu, ...)

1. Vysvětlete, proč se na fotografii jedná o kulturní krajinu. Jak je změněna lidskou činností?

Řešení: Veškerá zemědělská krajina je kulturní krajinou – lidé již od pravěku vypalovali a káceli lesy ke stavbě sídel a zemědělské činnosti.

3. Proč může správné třídění odpadu pomoci při řešení problému odpadového hospodářství?

Řešení: Protože správně vytríděný odpad se snáz recykluje a zpracovává, nepřispívá se tak ke vzniku černých skládek atd.

1. Jaký je rozdíl mezi přírodní a kulturní krajinou?

Řešení: Přírodní krajina je původní, netknutá člověkem, zatímco kulturní krajina je taková, která je již ovlivněna člověkem.

2. Uveďte příklady vnějších a vnitřních krajinotvorných pochodů.

Řešení: Vnější – eroze, působení mrazu, změny vlivem organismů; vnitřní – horotvorná činnost, zemětřesené a sopečné procesy.

Charakterizujte přírodní krajinu. Uveďte příklady činností, kterými člověk mění přírodní krajinu v kulturní.

Řešení: Přírodní krajina je taková, která není ovlivněna člověkem. Např. vypalováním a kácením lesů, stavbou komunikací, sídel a infrastruktury.

Které dva typy krajiny jsou zachyceny na fotografii vpravo?

Řešení: Zemědělská krajina a sídelní krajina.

1. Které oblasti v České republice můžeme označit jako zemědělskou krajinu? Proč se má provádět orba půdy na svahu po vrstevnici?

Řešení: Např. okolí Kyjova, Polabská nížina. Orba po vrstevnici zabraňuje erozi, nevhodná je naopak orba po spádnici, která erozi podporuje.

2. Jakou úlohu plní les v krajině a jaké je hospodářské využití lesů?

Řešení: Poskytuje dřevo, zachycuje vodní srážky a prachové částice, slouží jako odpor k větru.

1. Které suroviny se těží povrchovou těžbou a které hlubinnou? Uveďte příklady.

Řešení: Povrchovou těžbou se těží např. hnědé uhlí, hlubinnou těžbou černé uhlí.

3. Vysvětlete, proč je v horkých letních dnech ve městech vyšší denní i noční teplota než v okolní krajině a proč se zde napadaný sníh dříve rozpouští.

Řešení: Sušší povrch, stavební materiály více pohlcují a udržují teplo, teplo je také podporováno odrazem záření o některé povrchy.

1. Uveďte příklady krajiny kultivované, narušené a devastované.

Řešení: Kultivovaná krajina – např. vinice, rybníky; narušená – v okolí průmyslových oblastí; devastovaná – např. v oblasti povrchové těžby (Mostecká pánev).

2. Vysvětlete, co je rekultivace krajiny. Uveďte příklad, jakým způsobem probíhá rekultivace krajiny po těžbě hnědého uhlí v ČR.

Řešení: Rekultivace je proces zahlazování nežádoucí lidské činnosti a obnova zdevastované krajiny. Např. zarovnávaní hald, navážení půdy na vytěžené plochy, výsadba stromů.

1. Charakterizujte krajinu se zemědělskou funkcí a uveďte její konkrétní příklady.

Řešení: Tato krajina poskytuje lidem zdroj potravy, má krajinotvornou roli. Patří sem pole, louky, pastviny, sady a vinice.

2. Charakterizujte městskou průmyslovou krajinu a porovnejte život v ní a na vesnici v krajině s funkcí zemědělskou.

Řešení: V městské průmyslové krajině se nacházejí průmyslové závody, obytné čtvrtě, velká nákupní střediska, instituce (zdravotnické, vzdělávací). K dopravě slouží městská hromadná doprava. Život zde je mnohem rušnější než na vesnici, ale je zde mnohem lepší infrastruktura a síť služeb. Oproti tomu na vesnici je život klidnější, ale jsou zde poskytnuty pouze základní služby.

Vyberte antropogenní tvary reliéfu: sopečné kužely, skládky pevného a tekutého odpadu, krasové závrtvy a propasti, meze na polích, násypy železničních tratí.

Řešení: Skládky pevného a tekutého odpadu, meze na polích, násypy železničních tratí.

1. Vyjmenujte antropogenní tvary reliéfu.

Řešení: Lomy, propadliny, haldy, tunely, agrární valy.

2. Vysvětlete, co jsou svahové pochody. V důsledku čeho mohou vzniknout? Co způsobují?

Řešení: Sesuvy, proudy a laviny způsobené poškozenou půdou v důsledku zrychleného odtoku vody. Mohou ničit obydlí, poškozovat zemědělské pozemky, způsobovat zátopy.

3. Uveďte příklady, jak člověk negativně působil na reliéf a jak se kladně projevila jeho činnost.

Řešení: Negativně – např. těžba surovin (vznik propadlin, hald); pozitivně – např. stavba agrárních valů a teras.

str. 78

1. Vysvětlete rozdíl mezi emisí a imisí.

Řešení: Emise je souhrnný název pro látky znečišťující ovzduší, imise je taková emise, která se dostala do styku s životním prostředím.

2. Vysvětlete, proč jsou ve vesnicích a městech vysazovány stromy. Proč říkáme, že jsou „plícemi sídel“?

Řešení: Stromy plní ochlazovací funkci, zachycují prach, zmírňují vítr atd. Vyrábějí také kyslík, proto jsou označovány jako plíce sídel.

str. 79

1. Proč je pravdivé tvrzení, že ke vzniku skleníkového efektu přispíváme svou činností každý den? Uveďte konkrétní příklady.

Řešení: Skleníkový efekt je zesilován činností člověka – např. spalováním fosilních paliv, nadměrnou tvorbou odpadu. Např. vytápěním, dopravou, tvorbou odpadu přispíváme denně ke skleníkovému efektu.

2. Jmenujte hlavní skleníkové plyny.

Řešení: Vodní pára, metan, oxid uhličitý a oxid dusný.

Jaké důsledky má pro obyvatele Afriky rozšiřování suchých oblastí směrem k jihu? Jak na ně reaguje tamější obyvatelstvo?

Řešení: Horší přístup k vodě, složitější podmínky pro zemědělství, obyvatelstvo se snaží přestěhovat z postižených oblastí do jiných částí země či kontinentu.

str. 80

1. Vysvětlete, proč je třeba bránit rostoucímu znečištění a ohřívání atmosféry. Popište důsledky těchto jevů i příklady.

Řešení: Důsledkem znečištění a ohřívání atmosféry je globální oteplování, které zvyšuje intenzitu přírodních jevů, jako jsou povodně, sucha, vlny vedra, hurikány, šíření nemocí. Podíl člověka na znečištění a ohřívání atmosféry je vysoký.

2. Vysvětlete pojmy: emise, imise, polétavý prach, inverze, skleníkový efekt, ozonová díra a freony.

Řešení: Emise – látka znečišťující ovzduší; imise – emise, která se dostala do styku s životním prostředím; polétavý prach – produkt lidské činnosti při spalovacích procesech; inverze – stav, kdy se nad studený vzduch dostane mnohem teplejší vzduchová hmota; skleníkový efekt – proces, při kterém dochází k ohřívání Země; ozonová díra – místo snížení koncentrace ozonu; freony – plyny používané v ledničkách a klimatizacích, které přispívají ke ztenčení ozonové vrstvy.

3. Jaký důsledek má úbytek ozonu v atmosféře?

Řešení: Zvýšené riziko rakoviny kůže, poškození zraku atd.

1. Vysvětlete nízkou spotřebu vody v rozvojových zemích. Vezměte v úvahu jejich přírodní podmínky i ekonomickou vyspělost.

Řešení: Rozvojové země se často vyskytují v oblastech trpících suchem, zároveň nemají finanční prostředky na budování čističek a úpraven vody či odsolovacích zařízení.

2. Které oblasti na světě jsou nejvíce ohroženy povodněmi a proč?

Řešení: Nejvíce ohroženy povodněmi jsou oblasti s nízkou nadmořskou výškou a vodnatými řekami, např. Nizozemí, Benátky...

1. Které oblasti naší planety trpí nedostatkem vody? Jak se to projevuje na hospodářství a na životě obyvatel?

Řešení: Afrika, jihozápadní Asie, Austrálie. V rozvojových zemích Afriky se to projevuje na spoustě nemocí z kontaminované vody, státy často nemají finanční prostředky na získání podzemní vody nebo na čističky vody.

2. Proč je třeba šetřit s vodou a zabránit jejímu znečištění?

Řešení: Globální oteplování způsobuje větší sucha, cca 30 % zemského povrchu podléhá desertifikaci, znečištěná voda ovlivňuje životní prostředí pro živočichy jak v oceánech, tak ve sladkých vodách, má negativní dopady na lidské zdraví.

3. Jakým způsobem je na pevnině znečišťována voda? Uveďte příklady.

Řešení: Komunálním odpadem, chemikáliemi, ropnými látkami, hnojivý, vodou z kanalizace.

4. Vysvětlete výraz „kořistný rybolov“ a uveďte jeho důsledky.

Řešení: Kořistný rybolov je rybolov, kdy se záměrně loví určité druhy ryb a mořských živočichů pro lidské potřeby, avšak tento systém narušuje stabilitu mořského ekosystému.

5. Jakým způsobem je ohrožen oceánský ekosystém?

Řešení: Kořistným rybolovem, plasty, znečištěnou vodou, haváriemi ropných tankerů, průmyslem.

1. Na základě zeměpisných poznatků z předešlých ročníků vysvětlete rozdíl mezi půdními druhy a půdními typy.

Řešení: Půdní druhy se určují na základě zrnitosti půdy, půdní typy na základě půdních horizontů.

2. Proč jsou velké původně zatravněné plochy na naší planetě rozorány a přeměněny ve světové obilnice?

Řešení: Protože tyto plochy mají nejúrodnější půdu.

Vysvětlete, proč půdu ohrožuje opakované setí stejných zemědělských plodin.

Řešení: V přírodních podmínkách na velkých plochách nikdy neroste pouze jeden druh rostliny, po čase dochází ke snížení úrodnosti a výnosů.

1. Jaké problémy přináší stěhování obyvatel chudého Jihu do zemí bohatého Severu?

Řešení: Kulturní rozdíly, které vytvářejí napětí ve společnosti, ekonomická a sociální zátěž pro země bohatého Severu, často nelegální migrace, možná bezpečnostní rizika.

1. Jaké důsledky má početní růst světové populace? Proč a kde jsou na Zemi obtíže se zajištěním dostatku potravin?

Řešení: Více vyprodukovaného odpadu, větší spotřeba přírodních zdrojů, chudoba některých zemí. Kvůli špatným přírodním a ekonomickým podmínkám, převážně v rozvojových zemích Afriky.

2. Jak se liší složení obyvatelstva a jeho životní úroveň v zemích bohatého Severu a chudého Jihu?

Řešení: V zemích bohatého Severu se rodí méně dětí, populace stárne, životní úroveň je vysoká, v zemích chudého Jihu se rodí více dětí, lidé se nedožívají vysokého věku, životní úroveň je nízká.

3. Vysvětlete, co znamená „trvale udržitelný rozvoj“.

Řešení: Princip, jehož dodržování naplňuje lidské potřeby současné generace tak, aniž by ohrozil generace budoucí.

str. 87

1. Vysvětlete, jak vzniká půda.

Řešení: Přeměnou matečné horniny zvětráváním a působením půdotvorných činitelů.

2. Jakými způsoby lidé znečišťují ovzduší a vytvářejí podmínky ke vzniku kyselých dešťů? Jaké jsou následky kyselých dešťů pro přírodu i pro člověka?

Řešení: Spalováním fosilních paliv, oxidy dusíku pocházejícími z automobilů. Kyselé deště zabíjí lesy, u lidí mohou nepřímo způsobovat průjmý a Alzheimerovu nemoc.

3. Kde se na Zemi nacházejí tropické deštné lesy a jaké důsledky má pro naši planetu jejich úbytek?

Řešení: V Amazonii, v Africe a v Asii, jejich úbytek znamená vyhubení mnoha rostlin a živočichů a ohrožení jednoho z nejdůležitějších zdrojů kyslíku na Zemi.

4. Vymezte rozdíl mezi národním parkem a biosférickou rezervací.

Řešení: Národní park – nejvyšší kategorie ochrany přírody; biosférická rezervace – velkoplošná reprezentativní oblast ochraňující jeden či více ekosystémů.